

Urząd Gminy Zadzim
Zadzim 44, 99-232 Zadzim

Gmina Zadzim

Gmina Zadzim jest gminą wiejską położoną w południowo-wschodniej części powiatu poddębickiego, w zachodniej części województwa łódzkiego. Obszar gminy wynosi 144,4 km². Liczba ludności w gminie na dzień 30.06.2021 wynosiła 4895 mieszkańców. Podstawą gospodarki jest rolnictwo. Na powierzchni 11628 ha uprawia się przede wszystkim wczesne ziemniaki i zboża. Zadzim i okoliczne miejscowości to także zagłębie sadownicze zaopatrujące okoliczne gminy i aglomerację łódzką w wysokiej klasy owoce, a szczególnie w cenione odmiany jabłek.

Park „Dereniowy skarb w Zadzimiu”

Wpis do rejestru zabytków: Nr rejestru 100/224/A, nr decyzji KL.IV.680/549/67, data wpisu :21.10.1967 r.

Rys historyczny o Zadzimiu i Zespole Parkowo-Pałacowym¹

O Zadzimiu wspominają już pisane źródła XIV-wieczne, a więc pochodzące z okresu panowania Kazimierza Wielkiego. W pierwszych latach XVIII w. działy włości zadzimskich wykupuje rodzina Dąbskich z Wielkopolski. Właścicielem Zadzimia zostaje Józef Dąbski. Po Józefie Dąbskim Zadzim odziedziczył jego syn – Karol, wojewoda sieradzki, pułkownik wojsk koronnych. Nowy właściciel w drugiej połowie XVIII w. urządził tu na nowo zespół pałacowo-parkowy. Około 1770 r. został wytyczony ponad 7,5-hektarowy park ze szpalerami podkreślającymi oś nowego pałacu, którego budowa

¹ Na podstawie materiału przekazanego przez Urząd Gminy Zadzim w dniu 17.09.2021 r.

zatrzymała się jednak po położeniu fundamentów. W latach 1825–1830 układ założenia parkowego został wzbogacony o trójkątną wyspę „herbową”, otoczoną kanałami wypełnionymi wodą. Nazwa wyspy wywodzi się od grupy trzech sosen, stanowiących egzemplifikację herbu rodu Dąmbskich – Godziemba, które rosną do dzisiaj.

W latach 1900–1910 przeprowadzono renowację zespołu pałacowo-parkowego, polegającą m.in. na posadzeniu nowych drzew i krzewów. Z tego czasu pochodzi słynna aleja dereniowa. Po 1945 r. pałac wraz z parkiem został znacjonalizowany i przeznaczony na cele publiczne. Zmniejszono wówczas zasięg parku od strony południowej, wprowadzono szereg zmian w zadrzewieniu i zagospodarowaniu. Park należy do najpiękniejszych w województwie łódzkim. Co ciekawe, nie jest on dziełem jednorodnym, lecz raczej reprezentuje ewolucję sztuki ogrodowej od schyłku XVIII do początku XX stulecia. Całość ukształtowano w oparciu o późnobarokową koncepcję, wywodzącą się z francuskiej sztuki ogrodniczej.

Cały zespół pałacowo-parkowy objęty jest prawną ochroną konserwatorską. Uchwałą Rady Gminy Zadzim z 10 listopada 2005 r., został on uznany za zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Jest to forma ochrony, którą obejmuje się fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego, zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe i estetyczne. Na terenie parku znajduje się również kilka cennych drzew oraz aleja jednogatunkowa drzew uznanych za pomniki przyrody. Poza ochroną konserwatorską, wynikającą z przepisów prawa i doceniającą wartość kulturową obiektu, dostrzeżono potrzebę ochrony jego wartości przyrodniczych.

Zabytkowy park podworski w Zadzimiu składa się z trzech części, w różnym stopniu powiązanych wyraźnym, historycznym układem komunikacyjnym. Są to:

1. Część północna, frontowa, nieregularnie zadrzewiona, położona po północnej stronie dworu. Jej granice od południa wyznacza oś pałacu.
2. Część południowa, za pałacem, z częściowo zachowaną strukturą ogrodu geometrycznego.
3. Część wschodnia, nieregularnie zadrzewiona, z elementami kompozycji geometrycznej: aleja dereniowa, wyznaczająca odcinkowo południową granicę założenia (aleja ta stanowi wschodnią część głównej osi kompozycyjnej założenia i jednocześnie jego oś widokową, z otwarciem na bryłę kościoła i częściowo zachowany historyczny układ wodny parku).

Kompozycja zieleni i dróg oparta jest na dwóch osiach: północ-południe i wschód-zachód. Pierwsza organizuje geometryczną część założenia, druga biegnie przez teren parku, z zachodu na wschód.

W Parku Zadzim znajduje się osiem pomników przyrody: siedem pojedynczych drzew (sześć dębów szypułkowych i jeden jesion wyniosły) oraz aleja dereniowa, powstała w pierwszych latach XX w. Pięć z sześciu dębów szypułkowych to duże okazy, których obwód pnia na wysokości 130 cm wynosi od 330 do 653 cm. W granicach tych mieści się również obwód jesionu wyniosłego: 415 cm.

Oprócz pomników przyrody, w zadzimskim parku występuje wiele drzew i roślin, tworzących zróżnicowany drzewostan, zarówno pod względem gatunkowym, jak i wiekowym. W nasadzeniach strukturalnych przeważają układy liniowe: alejowe z grabu pospolitego (*Carpinus betulus*) i derenia jadalnego (*Cornus mas*). Na szczególną uwagę zasługują solitery – pojedyncze dobrze eksponowane, stare drzewa parkowe, przede wszystkim dęby szypułkowe (*Qercus robur*), klony pospolite (*Acer platanoides*), jesiony wyniosłe (*Fraxinus excelsior*) i lipy drobnolistne (*Tilia cordata*), a także historyczne nasadzenia grupowe, jednogatunkowe: trzy malownicze sosny zwyczajne (*Pinus sylvestris*) na „wyspie herbowej”, brzozy

brodawkowate (*Betula verrucosa* Ehrh.) i grupy wielogatunkowe, tworzone najczęściej z udziałem lipy drobnolistnej (*Tilia cordata*), klonu pospolitego (*Acer platanoides*) i jesionu wyniosłego (*Fraxinus excelsior*). Dominuje drzewostan liściasty z przewagą grabu pospolitego, klonu pospolitego, jesionu wyniosłego, lipy drobnolistnej, robinii akacjowej i dębu szypułkowego. Ponadto licznie występują samosiewy – jednogatunkowe i wielogatunkowe.

Szczegółowy wykaz gatunków drzew i krzewów, rosnących na terenie zabytkowego Parku Zadzim obejmuje 63 pozycje. Trzynaście z nich kwalifikuje się do uznania za pomnik przyrody: to sześć jesionów wyniosłych, pięć dębów szypułkowych oraz modrzew europejski i klon pospolity. Drzewa te osiągnęły już odpowiednią grubość pnia, wymaganą do uznania ich za pomniki przyrody.

Pierwsze decyzje w sprawie przystąpienia do rewaloryzacji parku Rada Gminy podjęła w 2017 roku. Inwestycja zrealizowana została przy pomocy Instytutu Architektury i Urbanistyki Wydziału Budownictwa Politechniki Łódzkiej, Wojewody Łódzkiego oraz Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W 2018 r. Gmina Zadzim pozyskała środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi (w ramach konkursu „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego”) w kwocie 6 490 160,00 zł. Udział środków własnych na wszystkie zadania związane z przygotowaniem i realizacją inwestycji wyniósł 2 053 000,00 zł.

W ramach zadania wykonano między innymi zabiegi pielęgnacyjne i lecznicze na drzewostanie i krzewach, przywrócono stare, wytyczono i wykonano nowe alejki spacerowe, amfiteatr, fontannę, oświetlenie i sieć nawadniającą. Park wyposażony został w małą architekturę – mostki, ławki, plac zabaw. Oczyszczono i pogłębiono zbiornik wodny, odnowiono pomnik powstańca 1863 r. Nasadzono także nową roślinność ozdobną i posiano. Wybudowane zostało nowe ogrodzenie parku z bramą i furtami.

Rada Gminy w nawiązaniu do znajdującej się w parku ponad 100-letniej, wyjątkowej w skali kraju alei dereniowej, nadała mu imię „Dereniowy Skarb”. Symbolem parku została gałązka z owocem derenia. Przeprowadzona rewaloryzacja spowodowała, że to szczególne miejsce nie tylko odzyskało swój dawny blask, ale także stworzyło możliwość szerszego wykorzystania parku dla potrzeb kulturalnych i społecznych mieszkańców gminy oraz turystów.

Fontanna z widokiem na pałac - fot. archiwum Urzędu Gminy w Zadziemiu

Parkowy amfiteatr - fot. Ryszard Sierociński

Zabytkowa aleja dereniowa - fot. archiwum Urzędu Gminy w Zadzimiu

Fontanna pływająca nocą - fot. Ryszard Sierociński